

Пропозиції вчителів історії – учасників регіонального науково-практичного семінару «Концептуальні засади розвитку загальної середньої освіти»

проведеного 6 листопада 2014 року Інститутом педагогіки Академії педагогічних наук України, Дніпропетровським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти на базі відділу освіти і науки Нікопольської міської ради Дніпропетровської області (секція «Нові стандарти освіти та шляхи розв'язання проблем, які виникли у процесі їх упровадження»)

Уже не перший рік ми працюємо за старим (2004 р.) і другий рік – за новим Державним стандартом базової та повної середньої освіти (2011 р.). Навчання шкільної історії відбувається за різними навчальними програмами, що поєднані певними підходами відповідно цих державних стандартів.

Базовим джерелом історичних знань учнів є шкільний підручник, створений згідно з навчальними програмами. Саме в підручнику викладено наукове бачення історичних процесів. Щоправда, не рідко у вчителів історії до чинних підручників виникає низка запитань, що підтверджують життєву мудрість про те, що між наукою та школою пролягає величезна прірва. Матеріал у підручниках викладено дуже складно. Працювати стає все важче. У чому ж причина?

Відповіді на ці запитання намагалися знайти освітяни Дніпропетровщини, де у м. Нікополі 6 листопада відбувся науково-практичний семінар на тему: «Концептуальні засади розвитку сучасної загальної середньої освіти». У змістовний дискусії брали участь завідувачі предметних лабораторій Інституту педагогіки Національної Академії педагогічних наук України, представники Дніпропетровського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, методисти методичного кабінету відділу освіти і науки Нікопольської міської ради, директори шкіл, керівники районних і міських предметних методичних об'єднань, вчителі міст Нікополя, Марганця, Орджонікідзе та Нікопольського району.

На засіданні секції вчителів історії відбулося обговорення теми «Нові стандарти освіти та шляхи розв'язання проблем, що виникли у процесі їх упровадження». Учителі-практики поділилися досвідом роботи за чинними програмами, підручниками, навчальними посібниками, наголосивши на гострих проблемах змісту та методичного апарату.

Торкалися питання удосконалення програм, створення підручників та методики роботи за ними. Дійшли висновку, що працювати заважає відсутність чіткої концепції шкільної історичної освіти. Тож і виходить, що автори програм і підручників часто прилаштовуються до думки окремих політиків чи чиновників, а в останні роки – до позиції колишнього міністра освіти, припасовуючи до неї зміст шкільної історичної освіти та втілюючи його в підручниках з історії. При цьому нерідко знехтувано об'єктивними потребами суспільства та сучасної шкільної освіти. Така практика не відповідає принципам, відповідно до якого школа перебуває поза політикою.

Під час обговорення окреслено й інші проблеми шкільної історичної освіти, а саме:

1. І нові, і старі підручники перевантажені текстовим матеріалом, персоналіями, термінами, датами. Більшість учнів нездатна не те, щоб запам'ятати такий обсяг інформації, а часто й зрозуміти сам матеріал. Підручники для 5-ого класу перенасичені оповіданнями, які є складними для розуміння дітьми 10-11-річного віку, часто вони пишуться діалектною мовою, не досить зрозумілою для східних та центральних регіонів України.

Пропозиції: оповідання повинні бути невеликими за обсягом, цікавими, написаними сучасною й доступною для дітей мовою. У єдиній українській державі навчальна література для учнів повинна видаватися літературною українською мовою, без широкого вживання діалектизмів.

2. Не враховано вікові психологічні особливості розвитку учнів. Підручники розраховані на сильного учня.

Пропозиції: писати підручники, розраховані і на дітей середнього або й низького рівня можливостей.

3. Тексти підручників не відповідають шкільній програмі. Наприклад, програма

та підручники з історії для 10-го класу. Видання додатку до підручника проблеми не розв'язало.

4. Відсутній повний комплект необхідної навчальної літератури для класів історичного профілю. Школи потерпають від відсутності сучасних хрестоматій, збірників історичних документів, законів, кодексів, збірників дидактичних завдань тощо. Учитель за власні кошти не може (та і не повинен) забезпечувати усіх учнів посібниками для роботи на уроці і в позаурочний час (а таке трапляється)...

Пропозиції: вчасно готувати сучасний комплект навчальної літератури для шкіл із книгами для читання чи хрестоматіями, електронними книгами-комплектами, робочими зошитами для різних форм навчальної роботи, збірниками-практикумами тощо.

5. МОН і структурні одиниці НАПН України дуже повільно реагують на зміни в житті суспільства та потреби термінового видання додаткових матеріалів до підручників історії 11-го класу. Останні навчальні теми з історії сучасної України залишені поза увагою. Учителі самотужки намагаються шукати інформацію і не завжди вона є офіційною, достовірною і загальноприйнятною.

Пропозиції: швидко реагувати на сучасні історичні події та випускати посібники, статті чи додатки із аналітикою сучасної історії української держави та світу (2010 – 2014) до історії 11 класу.

6. Шкільний підручник повинен зацікавлювати дитину і змістом матеріалу, і стилем його викладу, і формами роботи. З цієї точки зору можна схвально оцінити запровадження практичних занять, які є потрібними, цікавими, але вони ще більше інформаційно обтяжили програму.

Пропозиції: скоротити теоретичний матеріал підручників на користь практичних робіт, аби не допускати перевантаження учнів. Під час конкурсу підручників (у майбутньому) слід віддавати перевагу тим із них, в яких обов'язкова теоретична частина скорочена до необхідного мінімуму, і наведено багато різноманітних історичних джерел. Історичні джерела мають бути обов'язково супроводжені короткими пам'ятками про правила роботи з ними (методичним алгоритмом). Прикладом такого видання є посібник «Історія епохи очима людини»

Всеукраїнської асоціації вчителів історії та суспільствознавства «Нова Доба».

7. У звичайних школах відсутні потрібні засоби навчання. Зокрема, більше 20 років школи централізовано не отримують настінних історичних карт, таблиць, ілюстрацій. У навчальних закладах вони залишилися старими (ще створеними за радянських часів), у неестетичному вигляді. У цьому сенсі дуже добре, що в підручниках з історії вміщено деякі карти, але для щоденної роботи з усім класом, для формування просторової компетентності кожного учня, вкрай необхідний повний об'єм таких карт.

Пропозиції: опрацювати зміст історичних навчальних карт і сприяти забезпеченню шкіл комплектами як паперових настінних, так і електронних атласів з історії. Врахувати при цьому, що один комп'ютерний клас на школу ці проблеми не розв'язує.

8. Нові освітні стандарти орієнтують українське вчителство на розвиток здоров'язберігаючих компетентностей і впровадження здоров'язберігаючих технологій на уроках. Виникає питання збереження здоров'я добросовісного учня 5 – 6-го класу, який щодня носить комплект підручників і шкільне приладдя ва-

гою 6–7 кг. Як правильно працювати вчителів-предметнику за такими вимогами? І це не єдине питання із цієї проблематики.

Пропозиції: МОН повернутися до питання забезпечення учнів (державного чи приватного закладу) зручними та безпечними електронними підручниками чи пристроями, виготовленими відповідно до санітарно-гігієнічних норм. Розробити низку рекомендацій з убезпечення сучасного школяра від ризиків роботи з інтернет-ресурсами на уроці та перевантаження.

9. Програма зовнішнього незалежного оцінювання з історії має розбіжності із шкільною програмою. На яку ж програму орієнтуватися вчителів: на ЗНО чи шкільну програму?

Пропозиції: терміново узгодити програму ЗНО з історії України із шкільною програмою.

Під час дискусії учасники засідання вирішили звернутися до Міністерства освіти і науки та Національної академії педагогічних наук України з такими пропозиціями:

- якнайшвидше розробити й затвердити Концепцію шкільної історичної освіти;

- частіше виїжджати в регіони, спілкуватися з учителями-практиками, враховувати їхню думку;

- вчасно, обов'язково й централізовано забезпечувати школи навчальними програмами, підручниками та посібниками.

Учасники засідання висловили сподівання на позитивне розв'язання визначених проблем і реальну співпрацю науковців-істориків, вчених-методистів та шкільних учителів.

За дорученням учасників засідання секції вчителів історії:

Людмила Базилевська, завідувач навчально-методичної лабораторії суспільних дисциплін ДООППО;

творча група вчителів історії м. Нікополя: Кальник Ольга Павлівна, методист методичного кабінету відділу освіти і науки Нікопольської міської ради;

Зель Марія Олексіївна, Липчук Наталія Іванівна, Чернецька Ольга Петрівна, вчителі історії вищої категорії середніх загальноосвітніх навчальних закладів м. Нікополя

✉ ЗАПИТУВАЛИ – ВІДПОВІДАЄМО

На адресу журналу надходять листи із запитаннями про умови публікації в нашому журналі. Від 2014 р. ми започатковуємо рубрику «Публікації наших читачів», у якій плануємо друкувати матеріали вчителів за двома напрямками:

перший – **оригінальні статті практичного спрямування** (з власного досвіду), присвячені актуальним проблемам методики навчання історії та інших суспільствознавчих дисциплін;

другий – **конспекти уроків з історії України в межах конкурсу на кращу методичну розробку уроку з історії України, присвяченого вразливим та суперечливим питанням вітчизняної історії**. Урок, поданий на конкурс, має гармонійно поєднувати методичний досвід та найсучасніші досягнення історичної науки з індивідуальною майстерністю, особливим педагогічним почерком. Серед

основних критеріїв відбору конспекту уроку до друку в журналі такі:

1. Навчальні цілі до уроку мають бути сформульовано відповідно до компетентісно орієнтованого підходу у формі очікуваних результатів.
2. Мають бути запропоновані методичні прийоми, за допомогою яких можна забезпечити ефективне опрацювання вразливих та суперечливих питань на етапі сприйняття та осмислення нового матеріалу на уроці.
3. Мають бути визначені доцільні прийоми контролю, якими перевірятимуться навчальні досягнення учнів на цьому уроці за обов'язковою відповідності цілям уроку (з огляду на компетентнісні складові).

Матеріали надсилайте на електронну пошту 3578381@gmail.com